

**LAPSEN PAHOINPITELYN JA SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN EPÄILYN
SELVITTELY –
Lastensuojelu**

**Johtava sosiaalityöntekijä Päivi Mykrä
Lapsiperhepalvelut, Lapsiperheiden tuki**

Lahti

VIRANOMAISYHTEISTYÖ LAPSEN PAHOINPITELYN JA SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN EPÄILYN SELVITTELYSSÄ

Lastensuojeluilmoitus ja ilmoitus poliisille

Ilmoitusvelvollinen on 1.4.2015 lukien velvollinen ilmoittamaan sekä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelyepäilystä että lapseen kohdistuneesta seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä lastensuojelun lisäksi suoraan poliisille

Lastensuojeluilmoituksen perusteet:

- salassapitosäännösten estämättä ja viipymättä
- kun on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä

Ilmoitus poliisille

Ilmoitusvelvollisella (Lsl 25 §) henkilöllä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu

1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai

2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus poliisille

- ❑ Lastensuojeluviranomaisen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain 21 luvussa rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.
- ❑ Lastensuojeluviranomaisella on velvollisuus ilmoittaa poliisille lapseen kohdistuneesta rikoslain 20 luvussa (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö) rangaistavaksi säädetystä teosta siten kuin tämän lain 25 § :n 3 momentissa säädetään. (20.5.2011/542)

Lapsi kertoo kaltoinkohtelusta, toiminta suhteessa lapseen

- Pyri suhtautumaan rauhallisesti, lasta hyväksyvästi ja asiallisesti.
- Kysy mahdollisimman vähän. Jos kysyt, käytä neutraaleja ja avoimia kysymyksiä tarkentamaan lapsen jo kertomaa asiaa, esimerkiksi, "mitä tarkoitat x:llä?".
- Älä tuo itse keskusteluun uusia asioita. Kirjaa mahdollisuuksien mukaan tarkasti, mitä lapsi kertoo. Kirjaa myös esittämäsi kysymykset.
- Käytä lapsen omia ilmaisuja, pitäydy tosiasioissa, älä tulkitse.
- Älä keskustele lapsen kuullen epäilyyn liittyvistä asioista muiden aikuisten kanssa.
- Kaikissa tilanteissa lapsen kertomus tai muut epäilyn heräämiseen johtaneet havainnot, on kirjattava välittömästi ja mahdollisimman tarkasti. Myös työntekijän omat kysymykset ja kommentit pitää dokumentoida.
- Huolehdi siitä, että lapsen olosuhteet ovat turvalliset.
- Voit kertoa lapselle, että ilmoitat asiasta muille viranomaisille. Jos mahdollista, kerro mitä seuraavaksi tapahtuu. Älä anna lapselle väärää tietoa tulevasta.

Ilmoitusvelvollinen voi konsultoida poliisia ja lastensuojelua

- Jos työntekijä on epävarma siitä, onko tilanne sellainen, että ilmoitus pitää tehdä, hän voi konsultoida poliisia mainitsematta lapsen tai nuoren nimeä. Vastaava konsultointimahdollisuus koskee myös lastensuojeluilmoitusta.
- Tarvittaessa kysy poliisilta lapsen huoltajille ilmoittamisesta.
- Ole yhteydessä lastensuojeluun, mikäli epäilet lapsen joutuvan turvattomaan tilanteeseen rikosepäilyä koskevan asian käsittelyn myötä.
- Mikäli lapsen huoltajille ei tutkinnallisista syistä voida heti kertoa rikosepäilyistä eikä ilmoituksen tekemisestä, on lastensuojelun yhteistyössä poliisin kanssa selvitettävä, miten lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehditaan.
- Mikäli lastensuojeluilmoitus koskee lapseen kohdistunutta seksuaali- tai pahoinpitelyrikosepäilyä ja epäilty tekijä kuuluu lapsen lähipiiriin, lastensuojelun pitää neuvotella huoltajille ilmoittamisesta poliisin esitutkinnasta vastaavan tutkinnanjohtajan kanssa. Tällöin voidaan sopia milloin ja miten huoltajille kerrotaan tehdystä lastensuojeluilmoituksesta.

Ilmoituksen tekeminen

Lapsen epäillään joutuneen ahdistelun, hyväksikäytön tai pahoinpitelyn kohteeksi äskettäin:

- Tee ilmoitus poliisille välittömästi tutkinnan käynnistämiseksi.
- Tee lastensuojeluilmoitus lastensuojelun päivystykseen.
- Terveystieteiden vastuu vastaa akuutista, päivystysluonteisesta somaattisesta hoidosta, muutoin lapsen somaattisen tutkimuksen käynnistäminen on poliisin tehtävä.
- Akuutissa tilanteessa ole yhteydessä yleiseen hätänumeroon.

Kyse on paljon aikaisemmin sattuneista tapahtumista tai tilanteista eikä lapsi ole välittömästi vaarassa:

- Kirjaa havainnot ja tietoosi tulleet asiat huolellisesti ja tee niiden perusteella ilmoitus poliisille heti kun mahdollista.
- Tee havaintojesi ja tietoosi tulleiden asioiden perusteella kirjallinen lastensuojeluilmoitus.
- Mikäli epäilet asian alkavan käsittelyn vaarantavan lapsen olosuhteet, ole yhteydessä lastensuojelun päivystykseen.

Tee ilmoitus itse!

- Ilmoitusvelvollisuus on ensisijaisesti sillä henkilöllä, jonka tietoon asia rikosepäily on tullut.
- Poliisin tutkinnan kannalta on tärkeää, että tiedot tulevat henkilöltä, jolla on eniten ensikäden tietoa tapahtumista, joita ilmoitus koskee → ilmoituksen tekemistä ei saa delegoida pelkästään hallinnollisen aseman tai työtehtävien perusteella.
- Mitä enemmän epäilyä koskevia tietoja joudutaan siirtämään tai käsittelemään ennen ilmoituksen tekemistä, sitä suurempi on riski ilmoituksen tekemisen viivästymiselle ja tietojen vääristymiselle tai katoamiselle.

HUOM!

Lastensuojeluilmoituksen ja poliisille tehtävän ilmoituksen perusteet ovat erilaiset. Vaikka lapsen kaltoinkohteluasiassa ei oli täytynyt poliisin ilmoituskynnys, on lapsen kaltoinkohteluun liittyvässä epäilyasiassa syytä tehdä lastensuojeluilmoitus.

Lastensuojeluilmoituksen peruste: kun on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

VIRANOMAISYHTEISTYÖ LAPSEN PAHOINPITELYN JA SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN EPÄILYN SELVITTELYSSÄ - LASTENSUOJELU

Asian esille tulo lastensuojelussa:

- Lastensuojeluilmoitus, 1.4.2015 lukien ilmoitusvelvollinen tekee ilmoituksen myös poliisille myös pahoinpitelyepäilyä koskevassa asiassa
- Lastensuojeluasiakkuuden aikana ilmi tulevana asiana

Asian käsittely lastensuojelussa:

- Tarvittaessa asian tarkentaminen/ selvittäminen; mahdollinen poliisin konsultaatio ja tutkintapyyntö tarvittaessa, ellei jo tehty (pahoinpitelyasiassa lastensuojelussa ilmoitusvelvollisuus aina, kun lapsen kohdistuneesta teosta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään kaksi vuotta vankeutta)
- Rikosasian selvittämisestä vastaa poliisi: päätös esitutkinnan aloittamisesta ja lapsen tutkimusten järjestäminen, **lastensuojelu tekee tarvittavaa yhteistyötä esim. lastensuojelun tietojen luovutuksen ja tutkinnan turvaamisen osalta**
- Lastensuojelussa arvioidaan kiireellisten toimenpiteiden tarve ja arvioidaan, onko lapsen turvallista olla kotona tutkimusten aikana
- Esitutkinnan aikana ei aloiteta lastensuojelun aktiivisia toimenpiteitä asian selvittämiseksi lukuun ottamatta kiireellisiä toimenpiteitä lapsen ja/ tai tutkinnan turvaamiseksi.

VIRANOMAISYHTEISTYÖ LAPSEN PAHOINPITELYN JA SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN EPÄILYN SELVITTELYSSÄ - LASTENSUOJELU

Asian käsittely...

- Esitutkinnan aikana lastensuojelu luovuttaa asianosaisille vain ehdottoman välttämätöntä tietoa asiasta. Pääsääntöisesti lapsen asiassa muodostuvaa tietoa ei esitutkinnan aikana luovuteta asianosaisille, vaan tietojen luovuttamisesta tehdään julkisuuslain 14 § mukainen päätös asiakirjojen luovuttamatta jättämisestä (perusteena julkisuuslain 11 § 2 mom).
- Lastensuojelussa työskentely käynnistyy heti, kun asia tulee lastensuojelussa vireille → lastensuojelun toimenpiteiden tarve voi olla erilainen esitutkinnan aikana ja sen päätyttyä
- Mikäli lapsen kanssa asuva vanhempi todetaan syylliseksi lapsen pahoinpitelyyn tai lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, arvioidaan onko lapsella edellytyksiä palata kotiin/ jäädä kotiin, esim:
 - vanhemman kyky ottaa apua ja tukea vastaan
 - lapsen muut kotiolosuhteet (esim toisen vanhemman tilanne)
 - Lapsen huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen arvioiminen lapsen edun mukaiseksi
- Lastensuojelun toimenpiteiden tarvetta arvioidaan lapsen ja perheen tuen tarpeen pohjalta. Lapsen kaltoinkohtelun epäily ei ole automaattinen peruste millekään tietylle lastensuojelun tukitoimenpiteelle.
- Lastensuojelun asiakkuus päätetään, ellei ole lastensuojelun tarvetta

Lastensuojelun päätöksenteosta – kiireellinen sijoitus

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, jos hän on

- välittömässä vaarassa

TAI

- muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa (31.12.2015 asti)

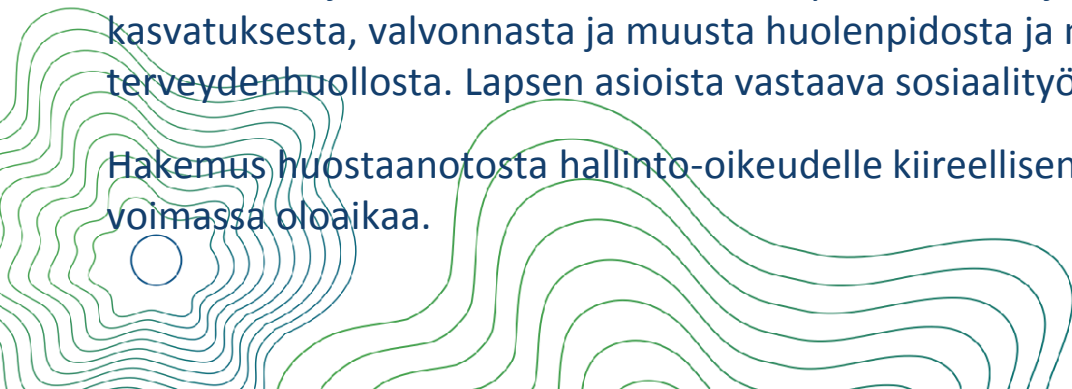
Kiireellisestä sijoituksesta päättää kelpoisuusvaatimukset täyttävä sosiaalihuollon viranomainen (sosiaalityöntekijä).

Päätös voi kestää korkeintaan 30 päivää, jonka jälkeen sitä voidaan jatkaa toiset 30 päivää erityisin perustein:

1. tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä
2. välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta; ja
3. jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

Kiireellisen sijoituksen aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa: päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on lapsen virallinen edustaja.

Hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle kiireellisen sijoituksen aikana jatkaa kiireellisen sijoituksen voimassa oloaikaa.

Lastensuojelun päätöksenteosta – yhteydenpidon rajoittaminen

Kiireellisesti sijoitetulla tai huostaan otetulla lapsella on oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin.

Sosiaaliviranomainen voi tarvittaessa rajoittaa sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa, jos:

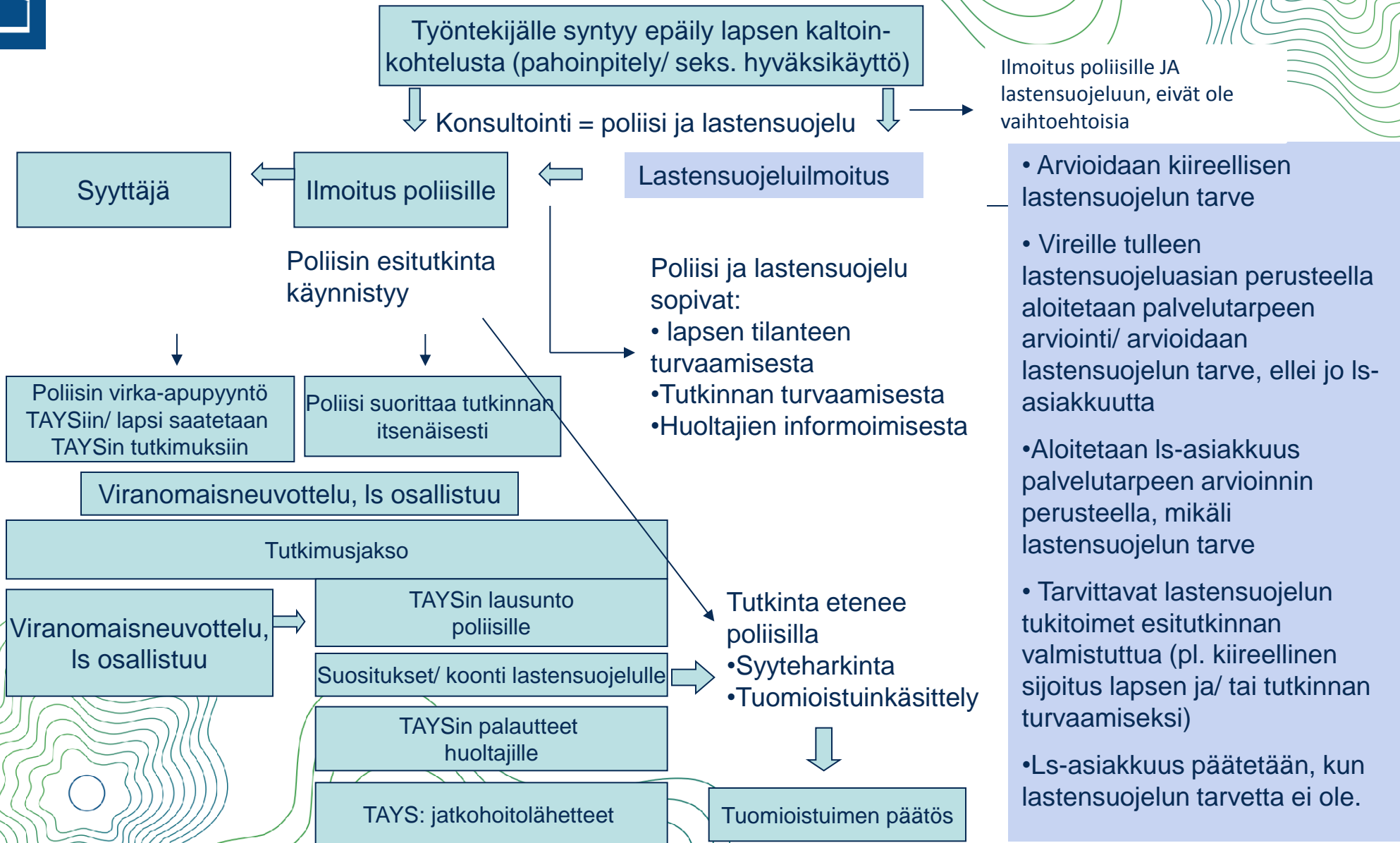
1. yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai
2. yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai
3. rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi; taikka
4. 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Päätöksellä voidaan:

- rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään;
- rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai -välineitä käyttäen;
- lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys; sekä
- ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.
- Jättää ilmaisematta lapsen olinpaikka vanhemmille tai huoltajille

Ennen yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöksentekoa asiasta olisi pyrittävä sopimaan lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheistensä kanssa. Päätöstä valmisteltaessa asianosaisia kuullaan hallintolain edellyttämällä tavalla.

Lapsen kaltoinkohteluun liittyvän epäilyn selvittäminen

Virka-ajan päivystysnumerot lastensuojelussa

- **Lahti** (klo 8-15): 050 3987610
- **Peruspalvelukeskus Oiva** (Hollola, Asikkala, Hämeenkoski, Kärkölä, Padasjoki ma-to klo 8.15 - 15.45 ja pe klo 8.15-15.00): 044 780 1482
- **Heinola**: Virka-aikana ma – to klo 8.15 – 15.45 ja pe klo 8.15 – 15.00 puh. 044 797 7098

Virka-ajan ulkopuolella yhteyden sosiaalipäivystykseen saa hätänumeron **112** kautta